

Ziemia w kosmosie

Lekcja przyrody dla dzieci niesłyszących

Zofia Kuchareczko

W kształceniu i wychowaniu dzieci **niesłyszących** mamy do czynienia ze specyficznymi zaburzeniami procesu uczenia się. Dziecko głuche jest dzieckiem normalnym pod względem intelektualnym o ile przyczyna, która je pozbawiła słuchu, nie zadziała destrukcyjnie na procesy wyższych czynności nerwowych. Kalectwo głuchoty izoluje jednak niesłyszącego w społeczeństwie, odbiera mu bowiem jeden z głównych sposobów poznawania świata, porozumiewania się z ludźmi i myślą ludzką. Jednym z podstawowych warunków właściwej realizacji procesu nauczania-uczenia się jest znajomość tych zaburzeń.

Konsekwencje głuchoty

Badania wykazały, że poziom rozwoju motorycznego niesłyszących jest niższy niż u słyszących. Największe odchylenia od normy zaobserwowano w czynnościach dotyczących sprawności manualnej, szybkości ruchów. Stwierdzono zaburzenia równowagi i chodu, a także zaburzenia lateralizacji.

Brak słuchu zaburza dopływ informacji oraz uniemożliwia spontaniczny rozwój mowy dziecka. Z badań wynika, że dziecko niesłyszące wykonuje przy dotykowym poznaniu przedmiotów mniej ruchów i ruchy te są mniej zróżnicowane. Całościowe odzwierciedlenie przedmiotów i zjawisk związane jest głównie z spostrzeganiem wzrokowym, w którym dominującą rolę przejmuje analiza nad syntezą, co w konsekwencji powoduje drobiazgową różnicowanie przedmiotów. Niedomagania syntezy wpływają niekorzystnie na proces uogólniania, który rozwija się bardzo wolno.

Badania dowiodły, że u dzieci z dysfunkcją słuchu w procesie spostrzegania występują zaburzenia analizy i syntezy wzrokowej, które przejawiają się w zniekształceniach, w popełnianiu błędów, przesunięć. Dominacja percepcji wzrokowej sprawia, że w wyobrażeniach przeważają obrazy wzrokowe. Pamięć dziecka niesłyszącego ma więc charakter obrazowy i analityczny. Dominująca rola analizatora wzrokowego sprzyja dobremu rozwojowi pamięci wzrokowo-ruchowej, zaś pamięć słowno-logiczna rozwija się słabiej. Przyczyną tego jest: ubogi zasób słów, trudności w przyswajaniu zasad gramatyki, słabe rozumienie treści, trudności w wychwyceniu sensu – głównych myśli, trudności w uchwyceniu logicznej kolejności. Stąd też mechaniczne i bezmyślne odtwarzanie treści. Dzieci głuche cechuje słaba podzielność uwagi, gdyż głównym źródłem uwagi są bodźce wzrokowe.

Brak odbioru bodźców akustycznych wpływa destrukcyjnie na rozwój myślenia dziecka: zakres poznanych przedmiotów i ich cech jest węższy, doświadczenia w kontaktach interpersonalnych są mniej bogate, myślenie konkretno-obrazowe cechuje stereotypowość, sztywność, bierność, skłonność do naśladownictwa, zaś myślenie abstrakcyjne charakteryzuje się małą elastycznością, zwolnionym tempem, trudnościami w oderwaniu od konkretności i oddzieleniu cech istotnych od nieistotnych, nieudolnością wnioskowania.

Dziecko niesłyszące tak jak słyszzące odczuwa potrzebę porozumiewania się z otoczeniem – czyni to za pomocą gestów, które z upływem czasu przekształcają się w system mowy migowej. Jest ona jednak uboższa, dysponuje mniejszym zasobem słownictwa, znaki migowe charakteryzują się wieloznacznością, cechuje ją sztywny szyk składni i konkretyzm oraz brak reguł gramatycznych, nie posiada oznaczeń pojęć abstrakcyjnych. Te właściwości mowy migowej wpływają hamująco na rozwój myślenia.

Nauczanie języka niesłyszących jest zatem przygotowaniem ich do kontaktów ze światem, a zarazem wyposażeniem ich w narzędzia poznania oraz umiejętności wyrażania uczuć, potrzeb i opinii. Podstawowym celem kształcenia niesłyszących jest dążenie do maksymalnego, wszechstronnego rozwoju dziecka, dążenie do zmniejszenia skutków utraty słuchu.

W pedagogice specjalnej rewalidacja rozumiana jest jako proces polegający na wyposażeniu dziecka odbiegającego od normy w wiedzę i umiejętności, które pozwalają włączyć się w życie społeczne.

W szkolnictwie dla niesłyszących na każdej lekcji, również na lekcjach przyrody, bardzo ważne jest realizowanie celów rewalidacyjnych. Najważniejsze z nich to:

- zapoznanie z nowymi pojęciami,
- kształcenie poprawnej wymowy nazw tych pojęć,
- odczytywanie wypowiedzi z ust,
- wzbogacanie czynnego słownika uczniów,
- wypowiadanie się pełnymi zdaniami, kształcenie wrażliwości słuchowo-rytmicznej,
- rozwijanie poprawnego myślenia i wypowiadania własnych myśli,
- wyciąganie wniosków,
- rozróżnianie efektów akustycznych.

Scenariusz, który proponuję w niniejszej pracy uwzględnia powyższe wnioski i uwagi.

Literatura :

Gałkowski T., Kunicka-Kaiser I., Sudeńska J.: *Psychologia dziecka głuchego*, PWN, Warszawa 1978.

Sołowjow I.M., Szyf Ż.I., Romanowa T.W., Jazzkowa N.W.: *Psychologia dzieci głuchych*, WSiP, Warszawa 1976.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

Ziemia w Kosmosie

Program:

Iwona Jara, Dorota Kąkolewska, Maria Grabowska, Beata Kawecka, Bożena Podleśka, Bożena Węgrzynowska *Program nauczania przyrody dla klas IV-VI szkoły podstawowej dla niesłyszących.*

Hasło:

Otoczający świat jako szeroko pojęte środowisko

Cele:

Poziom wiadomości

Uczeń:

- zna i rozumie pojęcia: *wszechświat - kosmos, ciało niebieskie, gwiazda, planeta, Układ Słoneczny,*
- rozróżnia pojęcia : *obraca się, obiega,*
- zna nazwy dwóch sąsiadujących z Ziemią planet,
- zna czas jednego pełnego: obrotu Ziemi wokół osi, obiegu Ziemi dookoła Słońca,
- wyjaśnia różnice między gwiazdą a planetą.

Poziom umiejętności

Uczeń:

- potrafi narysować schemat Układu Słonecznego,
- wskazuje w Układzie Słonecznym Ziemię i dwie sąsiednie planety.

Czas: 2 godziny lekcyjne

Przeznaczenie: klasa VI

Metody: pokaz, pogadanka, drama, obserwacja pośrednia, gra dydaktyczna

Środki dydaktyczne: tellurium, fragment filmu „Słońce, Ziemia, Księżyc”, (wi-deokaseta edukacyjna National Geographic, PWN), etykiety: wszechświat, kosmos, ciało niebieskie, gwiazda, planeta, Układ Słoneczny, obraca się, obiega, Słońce, Ziemia, Wenus, Mars, koło z papieru o średnicy 1,4 m (Słońce), koła o średnicach: 1,3 cm (Ziemia), 0,7 cm (Merkury), 1,2 cm (Wenus), 0,5 cm (Mars), 14,3 cm (Jowisz), 12 cm (Saturn), 5,2 cm (Uran), 4,8 cm (Neptun), 0,3 cm (Pluton), papierowe opaski na głowę z napisami: Księżyc, Słońce-gwiazda, Ziemia-planeta, Merkury-planeta, Wenus-planeta, Mars-planeta, Jowisz-planeta, Saturn-planeta, Uran-planeta, Neptun-planeta, Pluton-planeta, kilka świeczek z podstawkami, lampka z mocną żarówką (np. halogenową), kserokopie materiałów dla uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

I. Planowanie i przygotowanie

- uczniowie przygotowują papierowe opaski na głowę;
- nauczyciel przygotowuje pozostałe pomoce dydaktyczne.

II. Przeprowadzenie

- uczniowie zakładają na głowę opaski (ilość planet uzależniona od liczby dzieci), nauczyciel ustawia w kilku miejscach zapalone świeczki z etykietkami *gwiazda*, zasłania okna;
- uczeń z opaską *Słońce* trzymając zapaloną lampkę stoi, pozostali uczniowie krążą wokół niego;
- nauczyciel wyjaśnia pojęcia: *wszechświat-kosmos*, *ciała niebieskie*, *gwiazda*, *planeta*, *Księżyc*, *Ziemia obraca się*, *Ziemia obiega Słońce*, *Układ Słoneczny*;
- uczniowie odczytują z etykietek nazwy nowych pojęć (poprawna wymowa);
- uczniowie wykonują zadanie 1;
- nauczyciel tłumaczy zależności między odległościami w kosmosie a wielkościami widzianych ciał niebieskich;
- projekcja fragmentów filmu „*Słońce, Ziemia, Księżyc*” z komentarzem nauczyciela;
- nauczyciel układa na podłodze papierowe modele Słońca i Ziemi, rozdaje papierowe „planety” i etykiety z nazwami planet - uczniowie wykonują zadanie 2;
- posługując się tellurium nauczyciel demonstruje ruchy Ziemi, na tablicy zapisuje propozycje uczniów dotyczące czasów jednego obrotu Ziemi wokół osi i jednego obiegu Ziemi dookoła Słońca;
- nauczyciel podaje właściwe odpowiedzi, wspólnie z uczniami wybiera najbardziej zbliżone (lub trafne) propozycje uczniów.

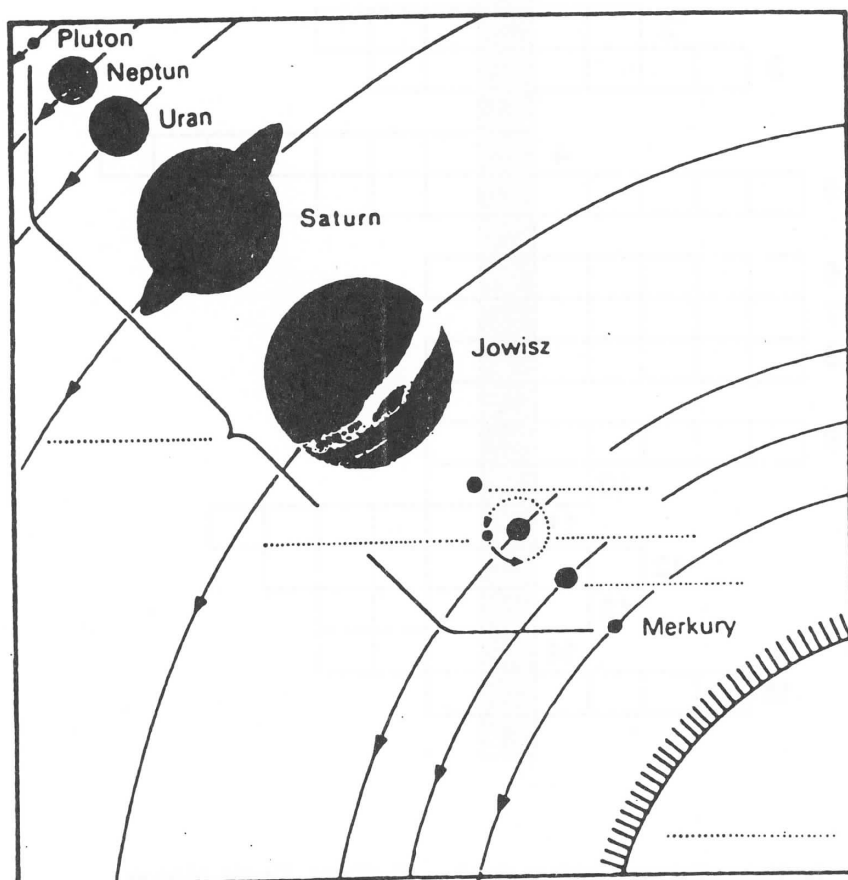
III. Podsumowanie

- uczniowie wykonują zadanie 3; po sprawdzeniu przez nauczyciela wpinają karty z zadaniami do zeszytu;
- zadanie pracy domowej : *Na kartce z bloku narysuj Układ Słoneczny. Podpisz planety: Ziemia, Wenus, Mars. Słońce pomaluj na żółto.*

MATERIAŁY DLA UCZNIĄ

Zadanie 1

W miejsce kropek wpisz odpowiednie nazwy wybrane z ramki

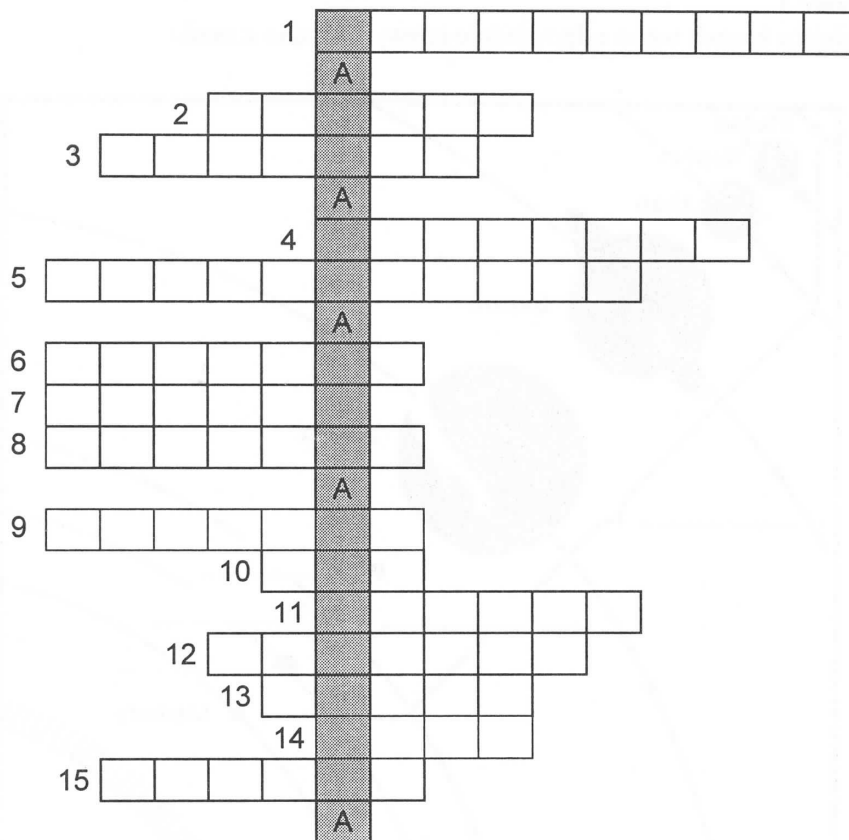
Ziemia ● Słońce ● Księżyc ● Mars
Wenus ● planety

Zadanie 2

Otrzymałą „planetę” razem z nazwą ułóż we właściwym miejscu „Układu Słonecznego”.

Zadanie 3

Odpowiedzi na pytania wpisz w odpowiednie kratki. Odczytaj hasło krzyżówki

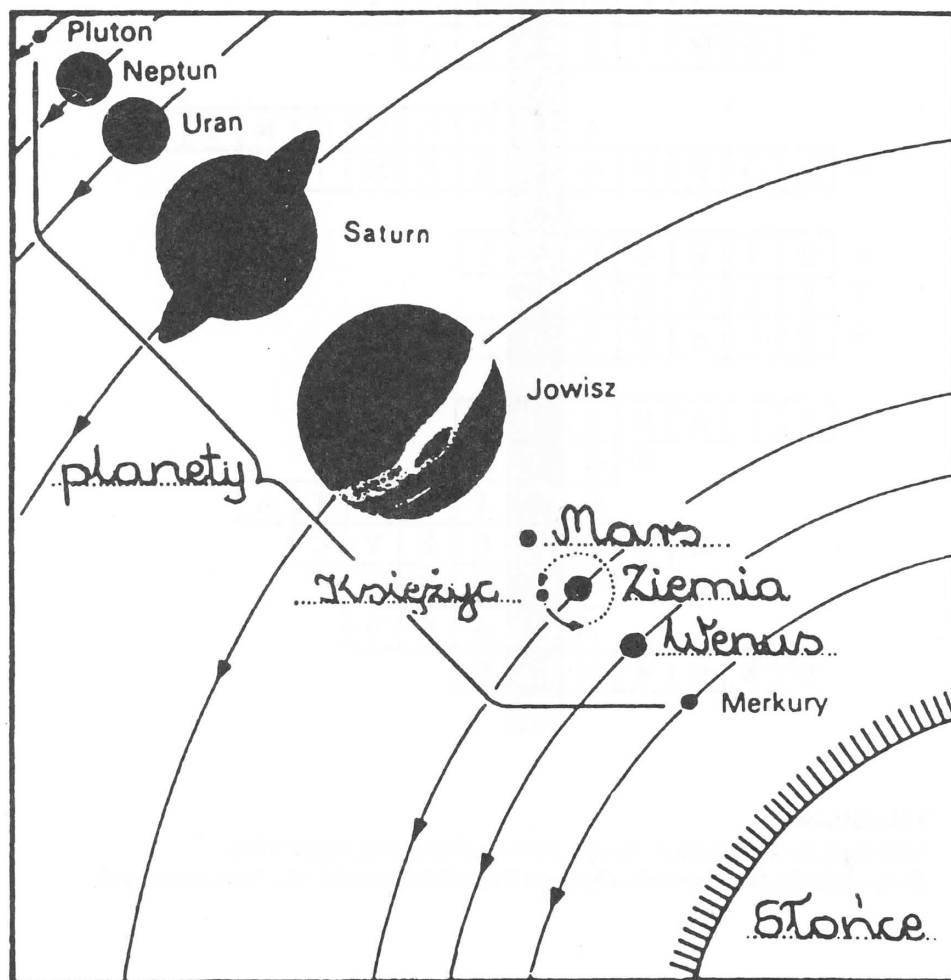

1. Ziemia, Słońce, Księżyc – jakie to ciała?	9. Wenus, Ziemia, Mars to
2. Wszechświat inaczej.	10. Czas jednego obiegu Ziemi wokół Słońca.
3. Świeci swoim światłem i daje ciepło.	11. Planeta, na której żyjesz.
4. Pionowe linie na globusie.	12. Krąży wokół Ziemi.
5. Poziome linie na globusie.	13. Planeta obok Ziemi bliżej Słońca.
6. Miejsca, w których zbiegają się południki.	14. Planeta obok Ziemi dalej od Słońca.
7. Gwiazda najbliższa Ziemi.	15. Dzieli kulę ziemską na dwie półkule.
8. Krążą wokół gwiazd.	

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA

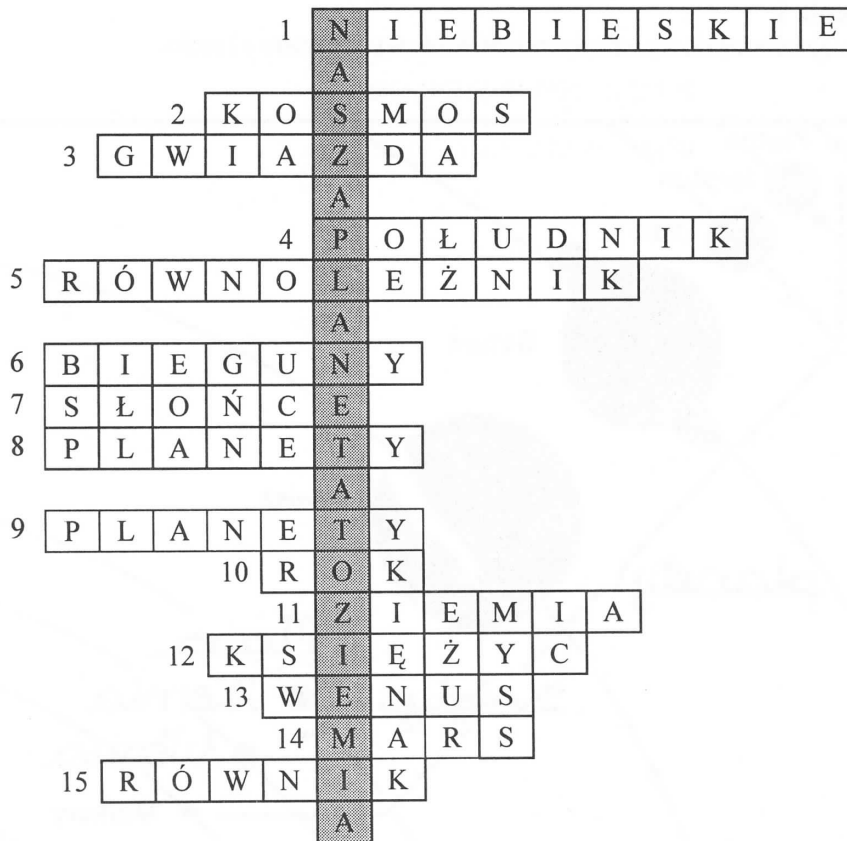
Zadanie 1

W miejsce kropek wpisz odpowiednie nazwy wybrane z ramki.

Ziemia ● Słońce ● Księżyc ● Mars
Wenus ● planety

Zadanie 3

Literatura

Mahrburg J.: *Geografia 7. Zeszyt ćwiczeń*, WSiP, Warszawa 1993.

Encyklopedia Wszechświata, Optimus Pascal Multimedia SA, Warszawa 1999.

Prosiła mnie, abym jej wytłumaczył, co to jest spadająca gwiazda i zrozumiała tak dobrze, że z nadejściem nocy wzięła swój koszyk i pobiegła na pole zbierać spadłe gwiazdy.

J. Renard